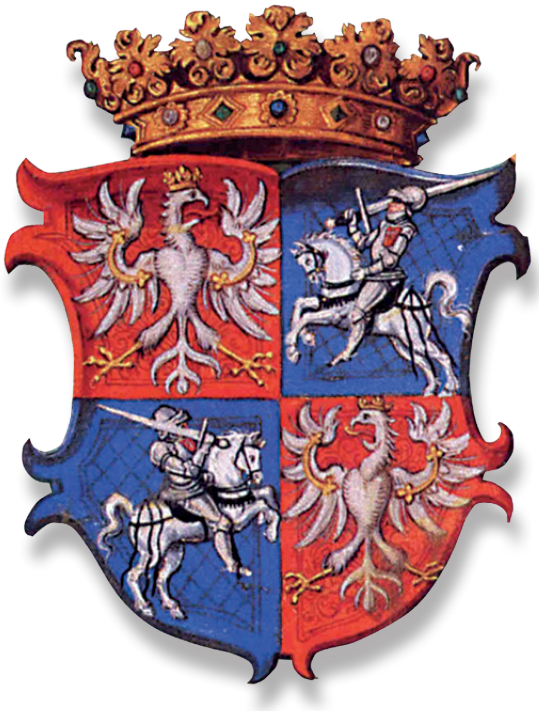

LIUBLINO UNIJA

1569 m. liepos 1 d.

Varšuva 2018

LIUBLINO UNIJA (1569)

SUMANYMAS IR TEKSTAS:
Hubert Wajs

VERTIMAS:
Justina Seferovič

REDAKCIJA:
Ewelina Solarek

GRAFINIS DIZAINAS:
Fidelis Cattus

FOTOGRAFIJOS:
Karol Zgliński

SPAUDA:
AMALKER

PROJEKTĄ FINANSAVO LENKIJOS VALSTYBĖS
ARCHYVO DIREKTORATAS

ISBN 978-83-948374-7-1

LIUBLINO UNIJOS AKTAS

Liublino seimas, 1569 m. liepos 1 d.

1569 m. Liublino unijos aktas liudija išskirtinį, Naujųjų laikų pradžioje sudarytą dviejų valstybių bendrystės susitarimą, kuris buvo pasiektas derybų ir argumentų keliu.

Aktas, Lenkijos Karūną ir Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę suvieniję į Abiejų Tautų Respubliką, išsiskiria savo toliaregiškumu, politine galia ir kultūriniu pažangumu.

Priimti sprendimai buvo nepaprastai naujoviški tam laikmečiui, kaip ir lemiama bajorų atstovų (parlamento) įtaka derybų dėl unijos ir jos priėmimo procese.

Kilusi iš daugiakultūrės ir daugiatautės Jogailaičių monarchijos tradicijos bei ankstesnių Lenkijos-Lietuvos unijų, Liublino unija ypatingu būdu, pagal to laikmečio praktiką ir politinę mintį, įtvirtino pilietiškumą, respublikos ir demokratijos idėjas.

ISTORINĖS APLINKYBĖS

1517 10 31	RELIGIJA: Martynas Liuteris Vitenberge paskelbė savo 95 tezes
1525 10 04	Vokiečių ordino Prūsija tapo Lenkijos karalystės vasalu
1543	MOKSLAS: Išleista Mikalojaus Koperniko knyga
1563 12 04	BAŽNYČIA: Baigėsi Tridento susirinkimas
1569 07 01	POLITIKA: Pasirašyta Liublino unija tarp Lenkijos ir Lietuvos
1570 05 20	GEOGRAFIJA: Antverpene išleistas pirmas Naujųjų laikų pasaulio atlasas *Theatrum Orbis Terrarum*
1571 10 07	POLITIKA: Lepanto mūšis, kuriame krikščioniškoji Šventoji lyga sutriuškino Osmanų imperijos laivyną
1572 07 07	POLITIKA: Žygimanto Augusto mirtis, Jogailaičių dinastijos valdymo pabaiga
1572 08 23/24	ĮVYKIAI: Šv. Bartlamiejaus naktis, vadinama kruvinosiomis Paryžiaus vestuvėmis, katalikai surengė hugenotų skerdynes
1573 01 28	POLITIKA: Varšuvos konfederacija įtvirtino monarcho rinkimus, taip pat religinę taiką
1573 05 11	POLITIKA: Pirmieji laisvi rinkimai – Orleano kunigaikštis Henrikas Valua išrinktas karaliumi, rinkimai vyko Kamione šalia Varšuvo
1577	MOKSLAS: Išleista Martyno Kromerio knyga *Lenkija, arba apie Lenkijos karalystės padėtį, gyventojus, papročius, pareigybes ir reikalus*
1578	LITERATŪRA: Išleista ir pastatyta Jano Kochanowskio pjesė *Graikų pasiuntinių išvijimas*
1580	LITERATŪRA: Prancūzijoje išleista Michelio de Montaigne knyga *Esė*
1582 02 24	LAIKMATIS: Popiežius Grigalius III paskelbė bulą *Inter gravissimas* ir įtvirtino Grigaliaus kalendorių

KARALIUS

Unijos, kuri buvo sudaryta Liubline 1569 m., turinio suderinimas buvo ilgai trunkantis procesas. Karūnos reformų šalininkai dar 1548 m. dėmesį atkreipė į būtinybę atnaujinti uniją. Lietuvos savarankiškumą karalius Žygimantas Augustas pradžioje vertino kaip savo pozicijų Karūnoje įtvirtinimą ir sosto paveldimumo užtikrinimą. Kuomet paaiškėjo, kad karalius nepaliks paveldėtojo, atsirado būtinybė personalinę uniją pakeisti į santvarkos uniją, kuri užtikrintų valstybės išlikimą ir po karaliaus mirties. Karalius dar XVI a. 7-ojo dešimtmečio pradžioje ėmėsi Karūnos ir Lietuvos santykių sureguliavimo. Vis dėlto tuo metu svarbesnės atrodė problemos dėl grąžos į karališkąjį iždą Karūnoje užtikrinimo (Seimai: Piotrkovo 1562/1563 m., Varšuvos 1563/1564 m.), karališkojo iždo liustracijos ir kvartinės kariuomenės kūrimo, taip pat mokesčių reformos, galiausiai dėl religinių reikalų (Parčevo seimas 1564 m.). Lietuvoje reikėjo pritaikyti teisę, santvarką (1564 m. liepos 1 d. II-asis Lietuvos Statutas; Vilniaus seimas 1565/1566 – seimelių ir teismų reformos įteisinimas Lietuvoje) ir pertvarkyti ūkį (Valakų reforma). Lietuvos seimas dar 1563 m. gegužės mėn. instrukcijose Karūnos seimui išdėstė unijos gaires. 1564 m. sausį unija buvo svarstoma seime, Lietuvos delegatams buvo pasiūlyta „forma apie uniją"; vasario 12 d. karalius, siekdamas supaprastinti bendrų rinkimų tvarką, atsisakė teisės į sosto paveldėjimą. Pagrindiniai punktai buvo surašyti ketinimų protokole: bendri rinkimai ir bendras karūnavimas, bendri seimas, administracija, gynyba. Vis dėlto kituose seimuose sutarimo šiais klausimais nebuvo pasiekta. Didelę įtaką tam turėjo nepalaužiamas Lietuvos didysis kancleris, Vilniaus vaivada Mikalojus Radvila Juodasis, kuris buvo užkietėjęs unijos priešininkas (mirė 1565 m. gegužės 28 d.).

Kito seimo posėdžiai Liubline prasidėjo 1569 m. sausio 10 d. Lenkų seimas posėdžiavo atskirai nuo lietuvių. Jau pirmosiomis posėdžių dienomis išaiškėjo sąjunga tarp svarbių Lietuvos dinastijų – Radvilų ir Chodkevičių. Lenkai pristatė Krokuvos vyskupo Filipo Padniewskio parengtą unijos projektą, lietuviai pateikė savo ženkliai kuklesnį pasiūlymą. Naktį iš vasario 28 d. į kovo 1 d. lietuviai, neatsisveikinę su karaliumi, išvyko iš Liublino. Pasiliko tik lietuvių pasiuntiniai: sergantis Kijevo vaivada Konstantinas Vosylius Ostrogiškis, žemės paiždininkis Laurynas Vaina, Mykolas Haraburda ir keli Palenkės pasiuntiniai. Lenkų seimas toliau posėdžiavo, karalius į Karūnos sudėtį įtraukė: kovo 5 d. - Palenkę, gegužės 26 d. - Voluinę (Braclavo ir Voluinės vaivadijas), birželio 6 d. - Kijevo žemes.

Anksčiau, kovo 28 d., karalius pritarė seimo pateiktam unijos projektui. Balandžio mėnesį į Liubliną sugrįžo lietuvių atstovai – Žemaičių seniūnas ir Lietuvos didysis maršalas Jonas Chodkevičius, Lietuvos didysis iždininkas Mikalojus Kiška, Vitebsko kaštelionas Dominykas Pacas, Lietuvos raikytojas Kristupas Radvila Perkūnas, Lietuvos pakancleris ir dvaro maršalas Ostapas Valavičius. Karalius leido Lietuvos seimelius sukviesti gegužės 10 d., kad būtų teikiami įgaliojimai pasiuntiniams, vyksiantiems į Liubliną birželio mėnesį.

Derybos dėl unijos buvo atnaujintos birželio 7 d., intensyvūs pasitarimai vyko iki pat mėnesio pabaigos. 1569 m. birželio 27 d., pirmadienį, po vėl ilgas valandas trukusių derybų vien su LDK atstovais, karaliui pagaliau pavyko juos įtikinti, kad paskutinius ginčytinus paragrafus paliktų valdovo valiai ir sprendimui. Žemaičių seniūnas Jonas Chodkevičius Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vardu sutiko susivienyti su Karūna. Kitą dieną, birželio 28 d., buvo numatytas bendras abiejų pusių susitikimas ir baigiamasis pritarimas unijai, o trečiadienį, birželio 29 d., sutarta dėl galutinės akto versijos. Pačiam dokumento paruošimui taip pat reikėjo ne vien pakankamai laiko, bet ir specialių techninių žinių (antspaudų pritvirtinimui) bei suorganizavimo (vienu metu antspaudus turėjo išlieti didelė žmonių grupė: 140 Karūnos senatorių ir pasiuntinių, 77 Lietuvos senatoriai ir pasiuntiniai). 1569 m. liepos 1 d. abi pusės apsikeitė aktais ir priesaikomis. Liepos 4 d. karalius išleido dokumentus, patvirtinančius uniją (Lenkijos centrinis senųjų aktų archyvas. Pergamentų rinkiniai, sign. 6914.8430, 8431) ir dar kartą paskelbė apie unijos patvirtinimą paskutinę seimo dieną – rugpjūčio 11 d.

Žygimantas Augustas, Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis 1554
Varšuvos nacionalinė biblioteka

SEIMAI

Nepavykus pasiekti sutarimo ir kovo 1 d. lietuviams paslapčiomis išvykus iš Liublino, Karūnos seimas inkorporavo Palenkę, Voluinę ir Kijevo žemes. Balandžio pradžioje, kai į Liubliną grįžo išrinktieji Lietuvos atstovai derėtis dėl nuolaidų, karalius leido sušaukti seimelius Lietuvoje gegužės 10 d. Seimo sesija galiausiai nebuvo nutraukta, o Lietuvos atstovai grįžo birželio pradžioje ir atnaujino bendras derybas. Jau priėmus unijos aktą, liepos 4 d. karalius paskelbė apie , rugpjūčio 3 d., buvo inkorporuota Livonija kaip vasalinė ATR kunigaištystė. Seimo sesija baigėsi 1569 m. rugpjūčio 11 d.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų antspaudai

1. Valerijono Protasevičiaus, Vilniaus vyskupo (1556-1579), antspaudas, ø 45 mm; herbas Dževica , (Drzewica) šonuose šv. Petro ir Povilo figūros

2. Jono Chodkevičiaus, Žemaičių seniūno, Lietuvos didžiojo maršalkos (apie 1537-1579), antspaudas, ø 38 mm; Kosčieša (Kościesza), Vytis (Pogoń), Grifas (Gryf) , Gulbė (Łabędź), Herbas Įkartos (Korczak).

3. Mikalojaus Kristupo Radvilos, Lietuvos dvaro maršalo (1549-1616), antspaudas; ø 25/29 mm; Radvilų erelis su herbu Ragai (Trąby) ant krūtinės

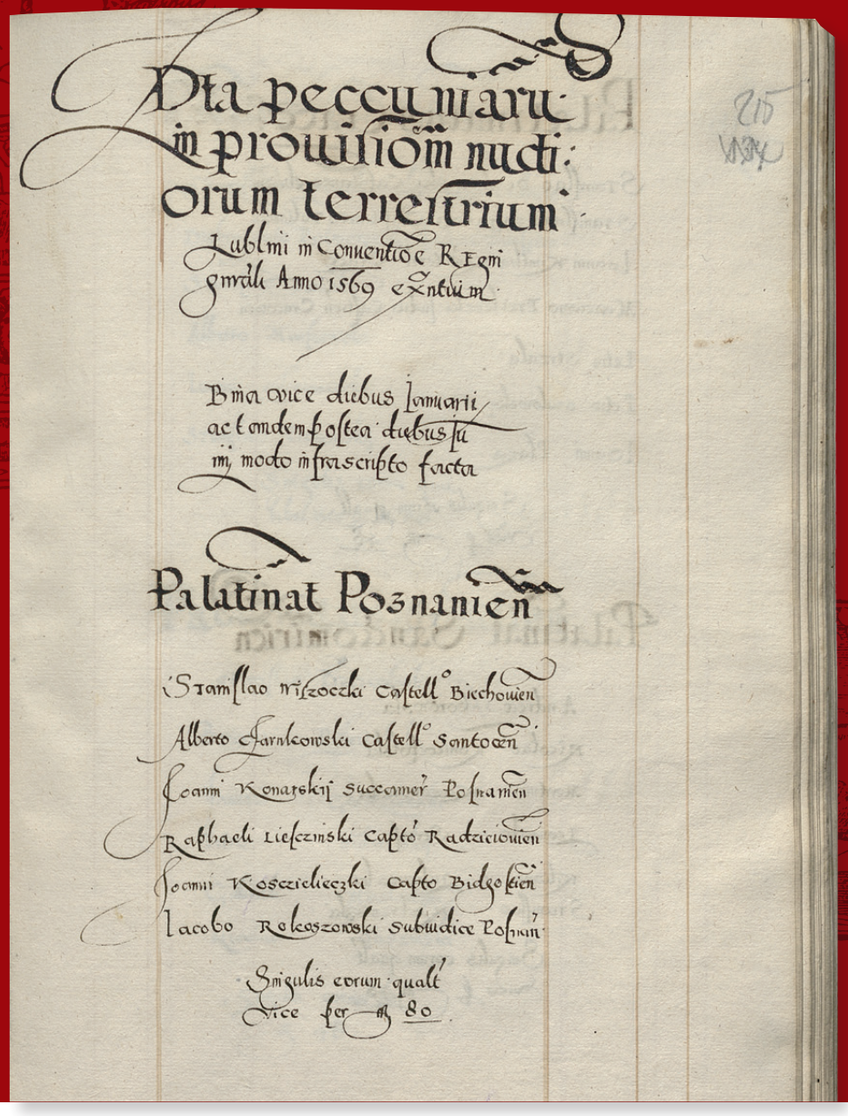
Dta peccuniaru in prouisiom nuctiorum terrestrium
Lublini in Conuentione Regni generali Anno 1569 existentium
Bina vice diebus Ianuarii ac tandem postea diebus Iunii modo infrascripto facta
Palatinat Poznanien
Stanislao Wiszoczki Castell° Biechouien
Alberto Czarnkowski Castell° Santocen
Ioanni Konarskij Succamer Posnanien
Raphaeli Lieszczinski Capto Radzieiouien
Ioanni Koscielieczki Capto Bidgostien
Iacobo Rokoszowski Subiudice Posnan
Singulis eorum qualt vice per m 80

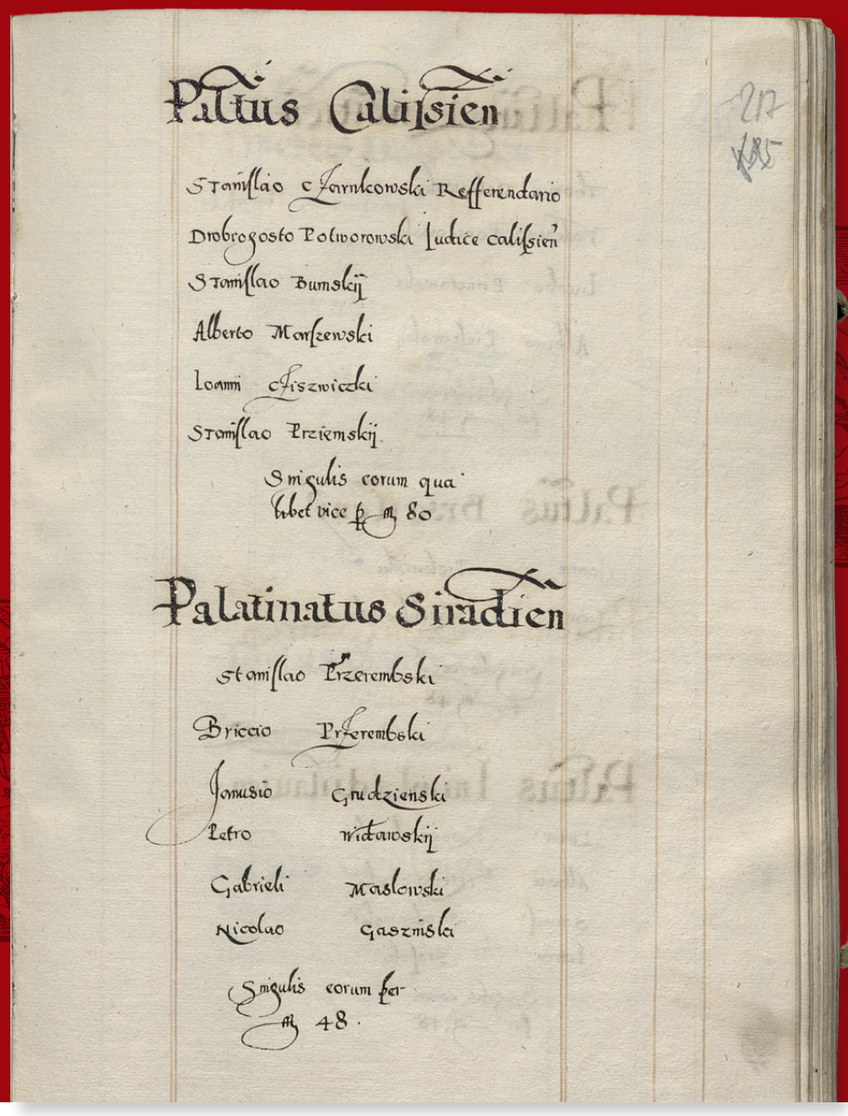
Paltus Calissien
Stanislao Czarnkowski Refferendario
Drobrogosto Potworowski Iudice calissien
Stanislao Bumskij
Alberto Marszewski
Ioanni Ciszwiczki
Stanislao Przemskij
Singulis eorum qua libet vice per m 80
Palatinatus Siradien
Stanislao Przerembski
Briccio Przerembski
Ianusio Grudzienski
Petro Widawskij
Gabrieli Maslowski
Nicolao Gaszinski
Singulis eorum per m 48

Distributa peccuniarum in provisionum nuntiorum terrestrium *Lublini in conventione Regni generali Anno 1569 existentium*

Karūnos pasiuntiniams, atykusiems į Liublino seimą 1569 m., skirtų išmokų registras. Lenkijos centrinis senųjų aktų archyvas, Karūnos iždo archyvas, 1 nr 222, p. 215, 217

POZNANĖS VAIVADIJA

Stanisław Wysocki iš Budzislavio, Biechovo kaštelionas
Wojciech Czarnkowski Sędziwój, Santoko kaštelionas
Jan Konarski iš Kobylino, Poznanės paiždininkis
Rafał Leszczyński, Radziejovo seniūnas
Jan Kościelecki, Bydgoščiaus seniūnas
Jakub Rokossowski, Poznanės paiždininkis

KALIŠO VAIVADIJA

Stanisław Czarnkowski Sędziwój, Karūnos pasaulietis referendaras, seimo maršalas
Dobrogost Potworowski, Kališo žemietijos teisėjas
Stanisław Bniński, Poznanės žemietijos teisėjas
Wojciech Marszewski
Jan Ciświcki, Kališo etmonas
Stanisław Przyjemski

SIERADZO VAIVADIJA

Stanisław Przerembski
Brykcy Przerembski, Seradzo žemietijos raštininkas
Janusz Grudziński
Piotr Widawski
Gabriel Masłowski
Mikołaj Gaszyński

SEIMAI

Karaliaus sprendimu posėdžiai prasidėjo 1568 m. gruodžio pabaigoje Liubline, nepaisant atšiaurių oro sąlygų ir valdovą užklupusios ligos. Pagal pavietų seimelių instrukcijas, pasitarimai pradėti 1568 m. gruodžio 22 d. Seimelių instrukcijose aiškiai apibrėžtas posėdžių tikslas „[...]*kad pagal praėjusio Piotrkovo seimo konstituciją* [*1567 m.pavasarį*] *šis būsimas bendras seimas pirmiausia nuo Lenkijos su Lietuva unijos ar susijungimo turi būti pradėtas* [...]“.

Iš tikrųjų seimo darbas prasidėjo tik 1569 m. sausio 10 d. Seimo maršalas išrinktas Karūnos referendorius Stanislavas Sendzivojus Čarnkovskis, Poznanės vaivadijos pasiuntinys. Liubline vienu metu posėdžiavo du seimai: Karūnos ir Lietuvos; svarbiausių, labiausiai ginčytinų reikalų aptarimui susirinkdavo į bendrus posėdžius.

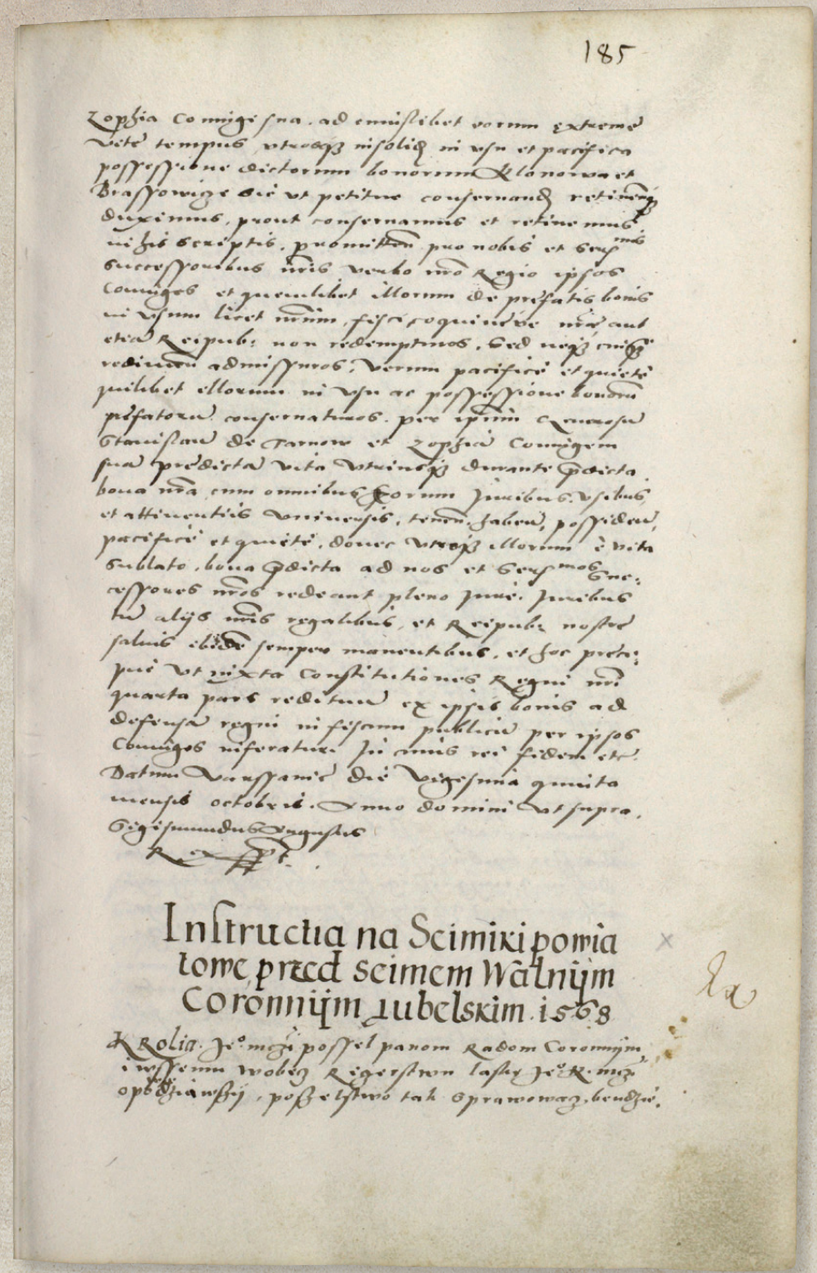

Instrukcija pavietų seimeliams, platinama prieš Liubline vyksiantį Karūnos Seimą 1568 m. Lenkijos centrinis senųjų aktų archyvas, Karūnos metrika, Įrašų knygos 101, k. 185-190

1569 M. UNIJA

Abiejų Tautų Respublika susikūrė 1569 m. sudarius Liublino uniją. Unija sujungė valstybes, kurios nuo šiol turėjo vieną bendrą abiejų tautų išrinktą valdovą, karūnuojamą Krokuvoje. Valstybes vienijo bendras visuotinis seimas, kurio posėdžiai vyko Varšuvoje, jame posėdžiavo 48 Lietuvos pasiuntiniai šalia 114 Karūnos delegatų; bendras senatas (113 lenkų ir 27 lietuviai senatoriai, proporcingai pagal kaštelionų Karūnoje (73) ir Lietuvoje (10) bei vaivadų skaičių – 22 lenkai ir 10 lietuvių). Bendra gynyba, užsienio politika ir monetos (tik su skirtingais antspaudais – Lietuvoje su Vyčio herbu). Lietuva išsaugojo savo titulus, paveldą ir centrinę administraciją, užsitikrino lygybę tarp Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Karūnos. Pasirūpinta, kad Lietuvoje nebūtų vykdomi Karūnos sprendimai dėl karaliaus dovanotų valdų revizijos.

Nutarta suvienodinti įstatymus, sprendimą vykdyti turėjo iš lietuvių sudaryta komisija; tačiau III Lietuvos Statutas (1588 m.) ne suvienodino, o išsaugojo didesnį savarankiškumą.

Apie Liublino seimą rašė garsus Naujųjų laikų žinovas prof. Władysław Konopczyński: „Dar niekada pasaulio istorijoje dvi skirtingos tautos nebuvo sudariusios tvirtesnės sąjungos naudojant tokį nedidelį spaudimą. Įgyvendintas šimtų tūkstančių žmonių noras, kiek pakenkęs saujelei privilegijuotųjų ir jų puikybei. [...] Įvyko visai ne menkas administracinis pokytis [...], o istorinės didybės aktas“.

Praėjus 30 metų nuo Liublino unijos pasirašymo ir užantspaudavimo, jos tekstas buvo nuodugniai analizuojamas anglų parlamente. Karalienės Elžbietos I-osios gyvenimo saulėlydyje, kai buvo rengiami anglų-škotų unijos pagrindai, ieškota pavyzdžio galėsiančio tapti tokios unijos prielaidomis (galiausiai sudarytos 1603 m.)..

Abiejų Tautų Respublika XVI a. pabaigoje
Piešė J. Kotela

1. Petro Skrobotto (Piotr Skrobott), Valkavysko pavieto pasiuntinio, antspaudas, ovalus ø 13-17 mm; skyde herbas Pobogas (Pobóg); virš skydo raidės: P S

2. Mykolo Sokolovskio (Michał Sokołowski), Slanimo teisėjas, Slanimo vaivadijos pasiuntinys, aštuonkampis ø 13/13 mm antspaudas; skyde herbas Gozdava (Gozdawa); virš skydo raidės: M S

3. Mykolo Vronos (Michał Wrona), Trakų vaivadijos pasiuntinio, antspaudas, ovalus ø 15-17 mm; skyde majuskulos šriftu raidė И, dešinėje su kryžiumi, kairėje su strėle, viršuje ir abiejose šio ženklo pusėse trys žvaigždutės; virš skydo raidės: M W, dviejose pusėse data 15 | 69

DOKUMENTAS

Iki šių laikų išlikęs Liublino unijos egzempliorius buvo skirtas Karūnos žemėms. Pirmiausia pateko į Lenkijos Karalystės dokumentų archyvą, dėl saugyklų Krokuvos Vavelyje vadinamą Krokuvos Karūnos archyvu (buvo saugomas šio archyvo Lithuaniae skyriuje). Čia patekdavo svarbiausi valstybiniai dokumentai: visuotinės privilegijos (tarp jų 1573 m. Varšuvos generalinė konfederacija, sign. 4467, įrašyta į „Pasaulio atminties registrą), paktai, unijos, teisės kodifikacijos dokumentai; tarp jų 1506 m. Laskio statuto administracinis egzempliorius (sign. 5632), spausdintinis visų Lenkijos Karalystėje įsigaliojusių statutų ir privilegijų sąrašas, taip pat dokumentai susiję su vaivadijomis, žemėmis ir šalimis prijungtomis prie Respublikos. 1765 m. Krokuvos Karūnos archyvas buvo perkeltas į Varšuvą. Po Trečiojo padalijimo (1795 m.) šis dokumentas, kaip ir kita archyvinė aukščiausios Respublikos valdžios medžiaga, išvežtas į Peterburgą. Pradžioje buvo laikomas Valdančiojo senato archyve, vėliau Caro viešosios bibliotekos rankraščių skyriuje. Po Pirmojo pasaulinio karo, pagal 1921 m. Rygos taikos susitarimą tarp Lenkijos ir Rusijos, grąžintas į Lenkiją. Taip pateko į Centrinį senųjų aktų archyvą, dabar laikomas Pergamentų saugykloje.

Šiuo metu dingusiu laikomas Karūnos dokumentas skirtas Lietuvos pasiuntiniams, kuris po unijos sudarymo buvo saugomas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dokumentų archyve, o Lenkijos-Maskvos karo 1654-1667 metais pateko į vienos svarbiausių Lietuvos bajorų giminės – Radvilų – rankas. To meto Lietuvos kancleris buvo Albertas Stanislovas Radvila, kuris LDK dokumentus saugojo nuo patekimo į caro archyvą. Dokumentas buvo laikomas Radvilų giminės archyve, 1920 m. nugabentas į Varšuvą, pradingo Antrojo pasaulinio karo metais.

LIUBLINO UNIJOS AKTAS

1569 M. LIEPOS 1 D., LIUBLINO SEIMAS

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ponai tarėjai ir žemių pasiuntiniai atnaujina uniją su Lenkijos Karūna. Unijos pagrindu įteisinta valstybė – Abiejų Tautų Respublika – nuo šiol turėjo vieną, bendrai renkamą, valdovą, bendrą seimą, gynybą, užsienio politiką ir bendras monetas.

Liublino unijos aktas – originalas; lenkų kalba; pergamento dokumentas, matmenys 72 x 45 cm + 10 cm. Įžanga didžiosiomis raidėmis. 77 antspaudai ant 47 siūlų pynių. Trys grupės antspaudų:

I grupė (viduryje, raudonas vaškas) – 17 antspaudų, kiekvienas ant atskiros siūlo pynės (dignitorių)

II grupė (kairėje, raudonas vaškas) – taip pat 17 antspaudų, ant vienos siūlų pynės po du antspaudus: 8 x 2 + 1

III grupė (dešinėje, žalias vaškas) – 43 antspaudai, ant vienos siūlų pynės po du antspaudus x 17, paskutinės trys siūlų pynės su 3 antspaudais

Lenkijos centrinis senųjų aktų archyvas, Pergamentų rinkiniai, sign. 5627

1. Kauno pavieto pasiuntinio Kasparo Giedraičio antspaudas, ø 12/14 mm; skyde herbas Rožė (Poraj), karūnoje vienas į kitą pasukti erelių sparnai, abipus karūnos raidės: KM G

2. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dvaro vėliavininko, Minsko vaivadijos pasiuntinio Vosyliaus Rahozos antspaudas, ø 11/14 mm; skyde herbas Rahoza; virš skydo raidės: V R

3. Minsko vaivadijos pasiuntinio Andriaus Stankevičiaus antspaudas, aštuonkampis, ø 11/13 mm; herbas Vadvicas (Wadwicz), virš skydo šalmas; dviejose pusėse raidės: A S

UNIJOS TEKSTAS

Vardan Viešpaties, amen. Amžinam toliau aprašyto reikalo prisiminimui. Mes, prelatai ir ponų taryba, tiek dvasinė, tiek pasaulietinė, kunigaikščiai, visi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomai, kartu dar žemių pasiuntiniai, dalyvaujantys šiame visuotiniame bendrame su Lenkijos Karūnos tarybos ponų ir pasiuntiniais ir visais luomais Liublino seime, tai yra Vilniaus vyskupas Valerijonas [Protasevičius], atstovaujamas savo įgaliotinio, Žemaičių vyskupas Jurgis Petkevičius, Vilniaus ponas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didysis etmonas, Gardino seniūnas Grigalius Aleksandrovičius Chodkevičius, Mogiliavo valdytojas, Trakų vaivada Steponas Zbaraskis Kaributavičius, Trakų ponas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pakancleris, Brastos ir Kobryno seniūnas Eustachijus Valavičius, Šklovo ir Myriaus grafas, Žemaičių seniūnas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didysis maršalas, Livonijos žemės administratorius ir etmonas, Kauno seniūnas, Platelių ir Telšių valdytojas Jonas Chodkevičius, Smolensko vaivada, Minsko ir Pinsko seniūnas Vosylius Tiškevičius, atstovaujamas savo įgaliotinio, Naugarduko vaivada Povilas Ivanovičius Sapiega, Brastos vaivada, Valkavysko seniūnas Jurgis Vosylevičius Tiškevičius, Minsko vaivada, Kameneco seniūnas Gabrielius Ivanovičius Hornostajus, Žemaičių kaštelionas, Biržų tijūnas Merkelis Šemeta, atstovaujamas savo įgaliotinio, Smolensko kaštelionas Grigalius Trizna, Naugarduko kaštelionas, Slanimo seniūnas Grigalius Valavičius, Brastos kaštelionas, Gardino arklidininkas, Trobų valdytojas Jonas Mikalojovičius Haika, Minsko kaštelionas, Daugpilio seniūnas Mikalojus Tolvaiša, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemės iždininkas, Jo Karališkosios Malonybės raštininkas, Markovos, Medilo, Užpalių ir Pienionių valdytojas Mikalojus Naruševičius, Olykos ir Nesvyžiaus kunigaikštis, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dvaro maršalas Mikalojus Kristupas Radvila, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raikytojas Jonas Kiška, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės stalininkas, Veliuonos ir Baisogalos valdytojas, Žemaičių ir Gandingos valsčiaus tijūnas Mikalojus Aleknovičius Dorohostaiskis, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždininkas, Jo Karališkosios Malonybės raštininkas, Krasniko ir Kvasovo valdytojas Laurynas Vaina. Ir jo Karališkosios Malonybės maršalai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštyst je: Krėvos valdytojas kunigaikštis Lukas Boleslavovičius Svirskis, Mikalojus Sapiega, Vilniaus arklidininkas ir žemės paarklidininkis Jonas Volčekas, pasiuntiniai – Vosyliškių valdytojas Kalenikovičius Tiškevičius, Jonas Boleslovaitis Svirskis iš Vil-

UNIJOS TEKSTAS

niaus pavieto, Naugarduko žemės teisėjas, Kuraneco valdytojas Merkelis Snovskis iš Naugarduko pavieto, Povilas Ostrovickis iš Ašmenos pavieto, maršalai – Aleksandras Vahanovskis ir Nemunaičio valdytojas Jonas Paluskis. Jo Karališkosios Malonybės raštininkai: Svisločiaus valdytojas Mykolas Haraburda, Bazilijus Drevinskis, Melniko seniūnas, Drohičino vaiskis Motiejus Savickis, Vilniaus tijūnas Stanislovas Naruševičius. Ir mes, garsiosios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybės žemių ir pavietų pasiuntiniai, į tą patį bendrą seimą su visais įgaliojimais nuo Vilniaus vaivadijos žemių ir pavietų pasiųsti kartu su anksčiau paminėtu maršalu kunigaikščiu Jonu Svirskiu, kunigaikštis Merkelis Matušaitis Giedraitis, iš Trakų vaivadijos pakamaris Andrius Dzežka, Trakų žemės vėliavininkas Kasparas Rajeckis ir Mykolas Vrona, iš Žemaičių žemės – Žemaičių žemės pakamaris, Ariogalos tijūnas Mikalojus Stankevičius Bielevičius, Viešvėnų tijūnas Ivanas Ilgovskis ir tos pačios Žemaičių žemės tijūnas Jonas Gradovskis, iš Smolensko žemės Teodoras Kopecis, ir Jonas Skirmontas, iš Naugarduko vaivadijos kartu su anksčiau paminėtu maršalu Merkeliu Snovskiu Jo Karališkosios Malonybės sekretorius Naugarduko pakamaris Andrius Ivanovičius, iš Vitebsko vaivadijos Vitebsko pilininkas Andrius Kisielis ir Vitebsko pateisėjis Timotiejus Hurka, iš Brastos vaivadijos Brastos pakamaris Dominykas Pacas, Brastos žemės raštininkas Adomas Pociejus, iš Mstislavlio vaivadijos Izaijas Ščiolkanas ir Grigalius Makarovskis, iš Minsko vaivadijos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dvaro vėliavininkas Vosylius Rahoza ir Andrius Stankevičius. Ir iš pavietų, priklausančių toms pačioms vaivadijoms, iš Vilniaus vaivadijos Ašmenos pavieto su anksčiau paminėtu maršalu Pauliumi Ostrovickiu Ašmenos žemės teisėjas Stanislovas Stanislovavičius, iš Ukmergės pavieto Mikalojus Konča ir Kristupas Razmisavičius, iš Lydos pavieto Šedbaras Daugirdas ir Ščesnis Augustinovičius Huba ir iš Trakų vaivadijos iš Gardino pavieto Gardino žemės teisėjas kunigaikštis Ivanas Masalskis ir Jonas Kliukovskis, iš Kauno pavieto Tverų tijūnas Andrius Ilgovskis ir Kasparas Giedraitis, iš Naugarduko vaivadijos Slanimo pavieto Slanimo teisėjas Mykolas Sokolovskis ir Martynas [Motiejus] Jaciničius, iš Valkavysko pavieto Valkavysko vėliavininkas Jeronimas Pukšta ir Petras Skrobotas, iš Vitebsko vaivadijos Oršos pavieto Oršos vėliavininkas Bogušas Aleksejovičius Skolka ir Teodoras Voropajus, iš Brastos vaivadijos Pinsko pavieto Pinsko vaiskis Stanislovas Šyrma, Pinsko pateisėjis Ivanas Domanovičius, iš Mozyriaus pavieto Teodoras Lenkovičius ir Jonas Klopotas, iš Minsko vaivadijos Rečycos pavieto Rečycos žemės raštininkas Andrius Chaleckis ir Izmaelis Zienkovičius. Ir visi kiti bajorai, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės piliečiai, tiek čia Liubline esantys, tiek nesantys, kurių visų polinkis ir valia dėl tų toliau aprašomų dalykų mums vis dėlto gerai žinomi iš pavietų seimelių, vykusių prieš šį visuotinį Liublino seimą, taigi tarsi ir jų visų vardai čia irgi būtų įrašyti bei antspaudai prikabinti. O paskui dar ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinės miesto Vilniaus pasiuntiniai: Frankas Stanislavovičius Durnikas, burmistras Teodoras Jackovičius Vielkavičius ir Vilniaus miesto raštininkas Jeronimas Opachovskis.

Brastos žemės raštininko, Brastos vaivadijos pasiuntinio Adomo Pociejaus (Adam Pociej) antspaudas, ø 13/15 mm; skyde herbas Svarstyklės (Waga), žemiau Korčako kirčiai, karūnoje trys stručio plunksnos; abipus karūnos raidės: A P

UNIJOS TEKSTAS

1. Šiuo savo raštu visiems dabar esantiems ir vėliau būsiantiems žmonėms, kieno tik žinion pateks šitas mūsų raštas, pareiškiame, kad mes, nuolat jausdami savo pareigą tėvynei Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei, kurios garbe, klestėjimu, viešąja gerove, o labiausiai apsauga nuo pavojų, tiek vidinių, tiek išorinių, mes visi turime pasirūpinti, taip pat matydami ir suvokdami garbingą ir abiem tautoms labai reikalingą ryšį ir bendriją, kadaise visiems laikams sudarytą mūsų protėvių su visos tuometinės Lenkijos Karūnos piliečiais abiejų tautų bendru ir raštišku leidimu ir įtvirtintą abiejų šalių raštais, antspaudais, priesaikomis ir pagarba, ir netrumpą laiką abiejų šalių palankumu ir rimtumu išlaikytą, tačiau vėliau blogais ir klastingais laikais šiek tiek apsunkintą, visuomet tiek mes, tiek mūsų protėviai apie tai galvojo ir valdovams savo, tiek šlovingos atminties Žygimantui, tiek šiuo metu sėkmingai abi, lenkų ir lietuvių, tautas valdančiam ponui Žygimantui Augustui, Lenkijos karaliui, ilgą laiką primindavo ir savo prašymais ragino, kad iš savo valdovo ir karaliaus pareigos, kaip vieninteliai vyriausieji abiejų tautų valdovai, tiek bendrus surašytus aktus, tiek kitas mūsų teises ir privilegijas, kurias dėl tos sąjungos ir bendrijos su Lenkijos Karūnos ponais ir žemėmis mes kartu turime dar nuo Jo Karališkosios Malonybės prosenelio, taip pat nuo karaliaus Aleksandro laikų, vykdyti ir įgyvendinti savo malone ir viršenybe pagelbėtų, o tai, kas nuo tos bendruomenės pasimetė, į savo rėmus sudėti malonėtų, surinkę mus kartu su Lenkijos Karūnos Ponų taryba ir kitais luomais į vieną vietą atlikti šio garbingo ir abiem tautoms naudingo reikalo, kaip tą unijos reikalą aiškiai aptaria iki šių laikų vykusių seimų aktai ir konstitucijos, ir deklaracijos, ir susitarimai (recesai). Taip pat iš gerojo Dievo, kuris myli bendriją ir vienybę ir kuris ypatingai globoja viso pasaulio karalystes, valstybes ir respublikas, malonės ir iš mūsų valdovo, laimingai mus šiuo metu valdančio minėto pono Žygimanto Augusto, Lenkijos karaliaus ir t. t., malonės mes pagaliau savo maloniomis pastangomis pasiekėme, kad pirmiausia Varšuvoje tūkstantis penki šimtai šešiasdešimt trečiųjų metų seime, o vėliau Parčeve tūkstantis penki šimtai šešiasdešimt ketvirtaisiais metais suvažiavę su Karūnos luomais nemažą pradžią padarėme tai sąjungai ir tai iš dalies pažeistai unijai taisyti, kai abi šalys susitarė tarpusavyje ir įtvirtino tos unijos straipsniuose. Tuos straipsnius, kurie visi ten anuo metu dėl laiko stokos ir dėl kitų skubesnių abiejų tautų Respublikos reikalų mūsų ir Karūnos luomų negalėjo būti įtvirtinti aktuose, todėl šiuo laisvesniu laiku tūkstantis penki šimtai šešiasdešimt aštuntųjų metų gruodžio mėnesio dvidešimt trečią dieną suvažiavę į šį bendrą Liublino seimą, surinktą Jo Karališkosios Malonybės abiem Lenkijos ir Lietuvos taryboms sutikus, iki šiol tolygiai vykusį ir tęstą, mes tarpusavyje sudarėme tokias toliau aprašomas sutartis ir sutarimus, iš Dievo malonės mūsų atvestus iki pabaigos ir išvadų, remdamiesi sutartiniu ir vieningu abiejų šalių leidimu ir bendru surašymu, niekuo nenusižengdami Varšuvos susitarimui (recesui) ir kitoms privilegijoms. Todėl tebūnie amžina garbė Viešpačiui Dievui, vienam trijuose asmenyse, o Jo Malonybei karaliui, Dievo malone valdovui ir ponui, Žygimantui Augustui nemirtinga padėka, taip pat šlovė ir didybė garbingajai Lenkijos Karūnai ir Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei amžiniems laikams.

2. Pirmiausia, kad ir buvo senų draugystės, sąjungos surašytų aktų, siekiant Respublikos, tiek Lenkijos Karūnos, tiek Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės plėtros ir tobulinimo ir t. t., vis dėlto juose yra kai kas nesuderinamo su gero ir nuoširdaus broliškumo pasitikėjimu, todėl siekiant sustiprinti bendrą abipusę brolišką meilę ir abiejų valstybių saugumą visiems laikams, tvirtą visuomenės brolišką pasitikėjimą per amžius, Dievo garbei, su amžina padėka Jo Karališkajai Malonybei, taip pat toms dviem garbingiausioms lenkų ir lietuvių tautoms priderančios šlovės, taip pat dėl neaprėpiamos ir amžinos garbės, puošnumo, grožio, galios, sąžiningumo, dorybės ir bendro majestoto išplėtimo visiems laikams tuos senuosius sąjungos susitarimus atnaujinome ir viską suderinome, kaip toliau nusakyta.

3. Kad Lenkijos Karalystė ir Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė yra jau vienas neišskiriamas ir vienalytis kūnas, taip pat viena bendra, neišskiriama Respublika, kuri iš dviejų valstybių ir tautų susidarė ir susijungė į vieną tautą.

4. Ir kad tai dvigubai tautai jau visiems laikams įsakinėtų viena galva, vienas ponas ir vienas bendras karalius, kuris bus renkamas bendrais lenkų ir Lietuvos balsais, o jo rinkimo vieta Lenkijoje, o po to jis bus Lenkijos karaliumi pateptas ir karūnuotas Krokuvoje, o tų rinkimų sukliudyti pagal Aleksandro privilegiją negali kurios nors šalies neatvykimas, nes ex debito [pagal

prievolę – vert. past.] būtina sukviesti Lenkijos Karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tarybas ir visus luomus.

5. Lietuvos didžiojo kunigaikščio išrinkimas ir pakėlimas, prieš tai atskirai vykdavęs Lietuvoje, kad jau pasibaigtų taip, kad ateityje neliktų jokio ženklo ar panašumo, kurie rodytų arba reikštų Lietuvos didžiojo kunigaikščio pakėlimą arba inauguraciją. O kadangi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės titulas ir pareigybės išlieka, tai renkant ir karūnuojant jis turi būti skelbiamas ir Lenkijos karaliumi, ir kartu Lietuvos, Rusios, Prūsijos, Mazovijos, Žemaitijos, Kijevo, Voluinės, Palenkės ir Livonijos didžiuoju kunigaikščiu.

6. Jeigu Jo Karališkajai Malonybei ir kam nors dėl kurios nors priežasties Lietuvos Kunigaikštystėje priklausytų Jo Karališkosios Malonybės succesio naturalis et haereditaria [natūralus ir paveldimas palikimas – vert. past.], tai jau visiems laikams neturi trukdyti abiejų tautų bendrijai ir susivienijimui ir rinkti vieną bendrą valdovą, nes Jo Karališkoji Malonybė tai visiems laikams perdavė Karūnai, neabejojant tuo ir tai irgi sau užtikrinant, kad mes nei patys Jo Malonybės karaliaus asmens, nei jo palikuonių, kuriuos Viešpats Dievas malonėtų Jo Malonybei karaliui padovanoti, neapiplėštume, bet kad turėtų sąžiningą, jo luomą atitinkantį išlaikymą iš Respublikos, jeigu karaliauti nebūtų paskirti, ir niekaip nedalijant Karūnos, ir tai pakankamai aprašyta ir užtikrinta Jo Karališkosios Malonybės deklaracijoje ir Varšuvos visuotinio seimo Susitarime (recese).

7. O karūnuojant naują karalių, karūnuotojo karaliaus priesaika turi būti įtvirtintos ir iškart viename rašte vienodais žodžiais visiems laikams patvirtintos tokiu būdu sujungtų abiejų tautų ir valstybių visų pavaldinių teisės, privilegijos ir laisvės.

8. Tų abiejų tautų seimai ir tarybos visuomet turi vykti kaip bendri Karūnos seimai ir tarybos, vadovaujami savo valdovo Lenkijos karaliaus, ir posėdžiauti asmeniškai ponai tarp ponų ir pasiuntiniai tarp pasiuntinių, ir tartis dėl bendrų reikalų tiek seimuose, tiek be seimų Lenkijoje ir Lietuvoje.

9. Taip pat, kad viena šalis kitai tarnautų patarimu ir pagalba, kad Jo Karališkoji Malonybė išsaugotų nepažeistas teises, privilegijas tiek visoms žemėms ir tautoms, tiek Lenkijos Karūnai, tiek Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei, tiek joms priklausančioms žemėms visų Jo Karališkosios Malonybės pirmtakų ir paties Jo Malonybės karaliaus nuo senų laikų ir nuo unijos pradžios bet kuriais raštais visiems kartu ir kiekvienam atskirai bet kokiu būdu suteiktas privilegijas ir teises, taip pat visokias abiejų tautų laisves, titulus, prerogatyvas, pareigybes sveikas ir nepažeistas išlaikytų, visas paminėtų tautų teises, teismus, apdovanojimus, kunigaikščių luomus ir bajorų gimines, teismų sprendimus nuo senų iki mūsų laikų kiekvienam luomui išsaugotų tvirtus ir nepažeistus.

10. Tarybų, dignitorių, pareigūnų, lietuvių tautos seniūnų ir svarbiausių giminių žmonių priesaikos, kurias jie turėtų duoti, turi likti galioti, kaip ir mes patys tiek privilegijomis, tiek kartu surašytu aktu Varšuvos bendrame seime sau pasilikome, su tokiu paaiškinimu, kad vėliau visos tokios priesaikos karūnuotam karaliui ir Lenkijos Karūnai turi būti duodamos. Taip pat, kad vėliau visos tokios priesaikos karūnuotam karaliui ir Lenkijos Karūnai turi būti duodamos remiantis Aleksandro privilegija ir laikantis surašytų sutarčių.

11. Ir visuose neganduose bendrai pagalba mes, abiejų tautų prelatai, kunigaikščiai, tarybos, baronai ir visi luomai, privalome sau padėti iš visų jėgų ir galimybių, kai bendrai tarybai atrodys naudinga ir reikalinga, laimingus dalykus ir negandus suvokiant kaip bendrus ir ištikimai padedant vieni kitiems. Pagal bendrą Varšuvos susitarimą vėliau negalima sudaryti nei nustatyti jokių foedera aut pacta [sąjungų ir paktų – vert. past.] arba sandorių ir aljansų su pašalinėmis tautomis, taip pat abiem šalims svarbiais klausimais jokie pasiuntiniai neturi būti siunčiami kitaip nei su bendra abiejų tautų žinia ir sutarimu, o jei prieš tai su bet kuria tauta sudaryti sandoriai ir susitarimai kuriai nors šaliai yra žalingi, neturi būti vykdomi.

12. Pinigai tiek Lenkijoje, tiek Lietuvoje bendru sutarimu turi būti kalami uniformis et aequalis in pondere et grano et numero petiarum et inscriptione monetae [vienodi ir tapatūs dėl svorio ir turinio ir vienetų kiekio ir užrašo monetoje – vert. past.], tų rezultatų privalo pasiekti Jo Karališkoji Malonybė ir Jo Karališkosios Malonybės palikuonys.

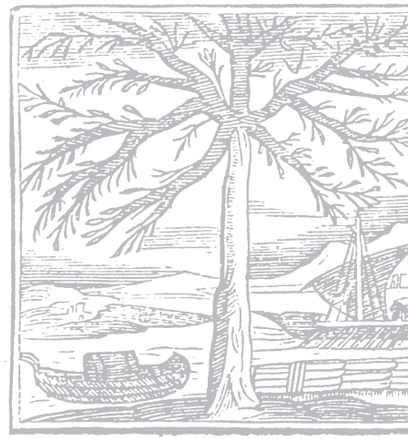

UNIJOS TEKSTAS

13. Visus muitus ir mokesčius Lenkijoje ir Lietuvoje, sausumos ir vandens, bet kokiu vardu pavadintus, tiek karaliaus, tiek bajorų, dvasininkijos ir miestų, Jo Karališkoji Malonybė malonėjo panaikinti, kad jau exnunc [nuo šiol – vert. past.] jokie muitai nebūtų imami per amžius iš dvasininkų, iš bajorų luomo žmonių pasauliečių ir iš jų pavaldinių už bet kuriuos pačių pagamintus ir išaugintus produktus, neslepiant pirklių mokesčių, nei kenksmingai sąmokslaujant su pirkliais ir užslepiant nuo seno įprastus karaliaus muitus tiek Lenkijoje, tiek Lietuvoje.

14. Visi statutai ir įstatymai, kurie dėl bet kurios priežasties nustatyti ir priimti prieš lenkų tautą Lietuvoje dėl turto įgijimo ir valdymo lenkams Lietuvoje, kad ir kaip kas jį gautų, nors ir susituokęs ar ištarnavęs arba kaip priimta perkant ar dovanojant, ar keičiantis, ar įsigyjant jį kitais būdais pagal viešuosius papročius ir teisę, kad visi tie statutai neturėtų galios, kaip prieštaraujantys teisei, teisingumui ir tai bendrajai broliškajai meilei ir unijai bei bendram susijungimui, o kad visuomet būtų galima tiek lenkams Lietuvoje, tiek lietuviams Lenkijoje kiekvienu teisingu būdu gauti turtą ir jį valdyti pagal teisę, kuri nustato jo priklausomybę.

15. Kai dėl kitų karaliaus Aleksandro privilegijos straipsnių, kurie dar nebuvo Varšuvos seime nei Jo Malonybės karaliaus, nei bendru sutarimu deklaruoti, bet Varšuvos seimo atidėti iki šio bendro Liublino seimo, visi jie, esantys privilegijose ir kartu surašyti, o galutinai – Aleksandro privilegijoje ir čia, Liubline, Jo Karališkosios Malonybės pirmiau šios unijos aprašyti, turi visiškai galioti visiems laikams. Ir vis dėlto, siekdami geriau paaiškinti, pridedame tai, kad visi jie pagal karaliaus Aleksandro privilegijos aprašymą turi likti sveiki ir nepažeisti visiems Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės titulams ir urėdams, ir garbingiems luomams, kadangi tai nesuskirsto ir nepadalina sąjungos ir visuomenės.

16. Nuo šio laiko jokių kitų atskirų seimų Karūnos ir Lietuvos luomams Jo Malonybė karalius nešauks, o tik visados bendrus toms abiem tautoms kaip vienam kūnui rengs Lenkijoje, kur Jo Karališkajai Malonybei bei Karūnos ir Lietuvos taryboms atrodys teisingiausia.

17. Titulų ir urėdų, jeigu kurie jų yra arba bus bus neužimti Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, Jo Karališkoji Malonybė neturi skirti niekam, kas prieš tai neprisiektų Jo Karališkajai Malonybei ir jo palikuonims, karūnuotiems Lenkijos karaliumi, ir tam nedalomam kūnui, Lenkijos Karūnai.

18. Taip pat pakankamai aprašome ir apsaugome Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomus ir asmenis, kad mūsų pačių ir mūsų palikuonių egzekucijos (baudžiamosios priemonės), ne tik remiantis karaliaus Aleksandro statutu, bet ir remiantis jokiomis privilegijomis, laiškais, konstitucijomis, seimo nutarimais, Lenkijos Karūnoje priimtais, nustatytais, nutartais dėl bet kurių buvusių Jo Karališkosios Malonybės štalo turtų Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, tiek visų Jo Karališkosios Malonybės pirmtakų, tiek paties Jo Malonybės karaliaus nuo unijos pradžios bet kam Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje duotais, jokio luomo nepaliestų, o visos teisės, privilegijos iki to laiko nuo pat unijos pradžios suteiktos visų Jo Karališkosios Malonybės pirmtakų ir Jo Malonybės karaliaus Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje lietuvių, rusėnų, žemaičių ir kitoms Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tautoms ir piliečiams, taip pat žemėms, pavietams, giminėms ir asmenims, visos ir niekur nepažeistos išliktų, taip pat amžinos nuosavybės, feodalinės arba leno nuosavybės, prekybinių mainų, keitimosi, išlaikymo iki gyvos galvos, bet kokių užstatų teisės, nustatytos seime ir be seimų, nustatytos pagal kiekvieną privilegiją per amžius turi išlikti, nekeliant dėl jų jokių abejonių pagal kurį nors paprotį arba aiškinimą. Taip pat titulų ir pareigų skyrimai, kurie nuo seno būtent jiems priklausė, užstatai ir bet kurios sumos turi būti paliktos visiškai teisėtos, be prievolės naudoti bet kurią dalį savo įprastų pajamų, turimų remiantis bet kuriuo papročiu, kitur ir kam kitam nei dabartinis valdymas ir ne savo naudai naudoti privilegijas arba iki to laiko turėtus raštus. O jeigu kas nors iš savo pirmtakų neturi raštų, liečiančių jo vardu turimus ir naudojamus sklypus ir kiekvieną bet kurios rūšies pastatą, tas šią tokią nuosavybę tiek be raštų, tiek su raštais turi amžinai išlaikyti pagal senąjį ir naująjį Lietuvos Statutą ir senus papročius. Todėl Ponų taryba ir visi luomai, visų žemių pasiuntiniai šiuo dabartiniu nutarimu sau ir savo palikuonims panaikina galią nustatyti ir bet kuria forma atnaujinti, taip pat prisiminti ir bet

kaip atrasti egzekucijas dėl ištarnautų bei kitų turtų iš praeities. Ir nors jau nuo to laiko stalo turtų dalyjimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje turi pasibaigti, vis dėlto kai kurio nors iš kunigaikščių, bajorų ir ponų giminių teisės atiteks Jo Karališkosios Malonybės stalui, tai tas tokias teises Jo Karališkoji Malonybė savo karališkąja valia ir malone turi dalinti tiek lenkų, tiek lietuvių bajorų tautos žmonėms, kad kartu nesumažėtų žemių karinė tarnyba. Taip pat Jo Karališkoji Malonybė turi grįžti prie pilių, titulų, pastatų ir bet kurių gėrybių sugrąžinimo iš maskvietiško priešininko asmenims, kuriems tos tėviškėsėir pastatai priklausė iki priešo užvaldymo. O jeigu vietoj to kas nors kam nors buvo duota, tai prie Jo Karališkosios Malonybės stalo sugrįš.

19. Tuos visus straipsnius mes, prelatai ir Ponų taryba, kunigaikščiai, žemių pasiuntiniai ir visi kiti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomai, laikydami garbingais, reikalingais ir abiem tautoms, tiek Lenkijos Karūnai, tiek Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei, kaip jau vienai bendrajai nedalomai Respublikai naudingais, o tos garsiosios Lenkijos Karūnos luomų mūsų bendrų leidimu tokiu būdu surašytus, džiaugdamiesi ir gera valia, ir gerais broliškais norais, ir meile tiek prelatams, Ponų tarybai, žemių pasiuntiniams, tiek visiems kitiems Karūnos luomams ir asmenims šiuo mūsų raštu amžiams mes iš savo pusės patvirtiname ir juos savo ir bet kurių savo palikuonių antspaudais, priesaikomis, garbe užtikriname, įtvirtiname ir sustiprinname sąlyga, patvirtinimu ir įtvirtinimu, priklausančiais mums kaip asmenims arba iš mūsų pozicijos ar pareigų, tiek pagal specialiuosius, tiek pagal paprastus papročius, Viešpaties Dievo akivaizdoje duodami priesaiką ir įžadus, mūsų gerą, atvirą, bajorišką ir krikščionišką žodį, kad viską, kas čia parašyta, žinosime, laikysimės ir vykdysime, patys ir su savo palikuonimis, visais laikais, be jokio gudravimo, niekuo iš tų dalykų per amžius neabejodami, nei jų keisdami, nei niekuo neišsižadėdami tos vienybės, kurion mes su šlovinga Lenkijos Karūnos tauta susisiejome amžiams ir visiems laikams, pagal šio mūsų rašto ir tame rašte nustatytų ir paaiškintų straipsnių aprašymą, kokį taip pat ir mums ponai lenkai davė. Tuos mūsų bendrus surašymus Jo Malonybė karalius, kaip vyriausiasis mūsų valdovas, savo karališkąja valdžia patvirtino. Jeigu tų tautų sudarytų privilegijų ir bendrijos raštų bet kuri šalis tiek mūsų, tiek savo atžvilgiu, tiek kas nors vienas nenorėtų paisyti, prieš tokią šalį ir prieš kiekvieną atskirą žmogų, kaip prieš mūsų ir prieš mūsų bendros tautos priešą mes su mūsų palikuonimis šalia mūsų valdovo Lenkijos karaliaus turime stoti. Mes įsipareigojame visuomet griežtai ir veiksmingai visa tai daryti ir vykdyti, prisiekdami savo ir mūsų palikuonių vardu.

O visi tie dalykai, čia nutarti ir užtikrinti, nei Jo Karališkoji Didenybė, nei Ponų tarybos, nei visų abiejų tautų luomų ir žemių pasiuntinių bendru sutarimu, nei atskirai kurios nors dalies ir šalies visais laikais negali būti pažeidžiami ir keičiami, o turi būti išsaugoti, sveiki ir stiprūs.

O geresniam liudijimui ir amžinajai atminčiai apie anksčiau aprašytus dalykus mes prisiekę, anksčiau aprašyti prelatai ir Ponų taryba, tiek dvasinė, tiek pasaulietinė, kunigaikščiai, mes žemių pasiuntiniai ir kiti luomai, dalyvaujantys šiame visuotiniame bendrame Liublino seime, prie šio rašto pritvirtinome savo antspaudus. Surašyta ir priimta tame pat bendrame Liublino seime Viešpaties Dievo tūkstantis penki šimtai šešiasdešimt devintųjų metų liepos mėnesio pirmą dieną.

[*440 metų Lenkijos – Lietuvos unijai*, p.31–35,
iš lenkų kalbos vertė Danuta Muszyńska]

PRIESAIKA

Pirmasis uniją savo priesaika patvirtino legatus natus et Regni primas, Gniezno arkivyskupas Jokūbas Uchanskis (Jakub Uchański). Tuomet prisiekė Karūnos senatoriai, Lietuvos ponai tarėjai, galiausiai Karūnos ir Lietuvos pasiuntiniai.

Abipusė Karūnos ir Lietuvos ponų priesaika aukščiau surašytam aktui

Aš N. prisiekiu Visagaliam Viešpačiui, nuo šiol ir visiems laikams pagal šią uniją ir mūsų bendrą susivienijimą su visais Lenkijos Karūnos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomais ir piliečiais, kaip šiame rašte plačiau aprašyta, patvirtiname kartu su savo palikuonimis, jog laikysimės ir vykdysime visus šiame rašte nustatytus straipsnius, visomis išgalėmis nepažeisiu ir kartu su savo palikuonimis to laikysiuosi, idant ši mūsų sajunga išliktų tvirta ir nepažeista per amžius. Tepadeda man Dievas, vienas trijuose asmenyse ir Šventoji Evangelija.

[*Akta unji Polski z Litwą, 1385–1791*, Wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz, Kraków 1932, nr 150, s. 363]

Ponų tarėjų, Karūnos ir Lietuvos pasiuntinių priesaikos unijai tekstas. Centrinis senųjų aktų archyvas, Karūnos metrika, Pasiuntinybių knygos, 18, k. 155V

Teodoro Voropajaus (Fedor Woropaj), Oršos pavieto pasiuntinio, antspaudas, ovalus Ø 11/13 mm; skyde apverstas herbas Galvaraištis (Nałęcz); virš skydo raidės: F V

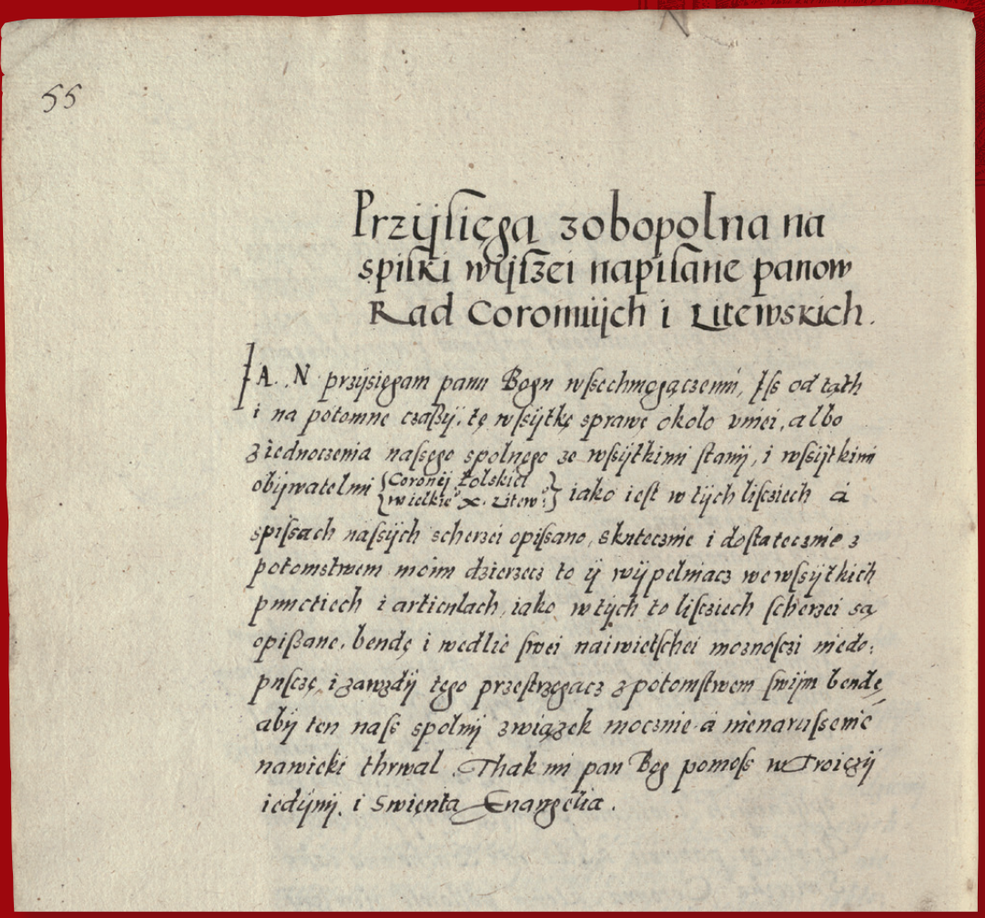
55

Przyſięga zobopolna na
spiſki wyſzei napiſane panow
Rad Coronnych i Litewskich.

JA. N przyſięgam panu Bogu wſzechmogącemu, Iſs od tąth
i na potomne czaſzy, tę wſzytkę sprawę około vniei, albo
z iednoczenia naſzego spolnego ze wſzytkimi ſtanij, i wſzytkimi
obywatelmi {Coronej Polskiej / wielkie X. Litew:} iako ieſt w tych liſciech a
spiſsach naſzych scherzei opiſsano, skutecznie i doſtatecznie z
potomstwem moim dzierzecz to y wypelniacz we wſzytkich
punctiech i articulach, iako w tych to liſciech ſcherzei są
opiſzane, bendę i wedlie ſwei naiwietſchei moznoſczi niedo:
puſczę, i zawzdy tego przeſtrzegacz z potomſtwem ſwym bendę,
aby ten naſz spolny związek mocznie a nienaruſzenie
nawieki thrwal. Thak mi pan Bog pomoſz w Troiczy
iedyny. i Swięta Ewangelia.

1. Andriaus Dzieržkos, Trakų pakamario, Trakų vaivadijos pasiuntinio antspaudas, aštuonkampis ø 11/13 mm; skyde herbas Vieniava (Wieniawa); virš skydo raidės: A D

2. Nežinomo bajoro antspaudas, ovalus ø 12/14 mm; skyde herbas Vanagas (Jastrzębiec), karūnoje sparnas, abipus karūnos raidės: M S

3. Kasparo Rajeckio, Trakų žemės vėliavininko, Trakų vaivadijos pasiuntinio, antspaudas, ovalus ø 12/14 mm; skyde herbas Gulbė (Łabędź), virš jo raidės: K R

PATVIRTINIMAS

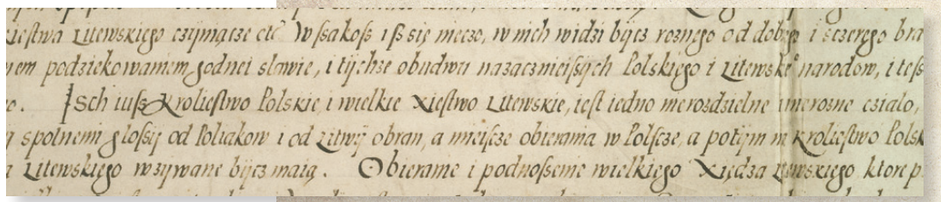

„Nuo šiol Lenkijos Karalystė ir Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė yra vienas neišskiriamas ir vienas kūnas, taip pat viena, bendra Žečpospolita, kuri iš dviejų valstybių ir tautų susidarė ir susijungė į vieną tautą.

Dokumento, kuriuo Žygimantas Augustas patvirtino uniją tarp Karūnos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, fragmentas (1569 m. liepos 4 d.)

MAŽASIS KARŪNOS ANTSPAUDAS (1569 07 04)

Raudono vaško antspaudas natūralaus vaško dubenėlyje. Po uždara karūna yra į keturias dalis padalintas skydas: 1 ir 4 dalyje – Erelis, 2 ir 3 dalyje – Vytis. Šonuose dvi lauro šakelės; ø 4,7 cm
SIGISMVNDVS : AVGVST : D : G : REX : POLONIÆ :
MAG : DVX : LITHVA : ET :

Gumowski, *Pieczęcie królów*, nr. 54, p. 28, 29. Piech, *Monety*, p. 81, 82.
Lenkijos centrinis senųjų aktų archyvas,
Pergamentų archyvas, sign. 8431

PATVIRTINIMAS

1569 m. liepos 4 d., Liublinas. Karalius Žygimantas Augustas patvirtino Liublino seime sudarytą Karūnos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės uniją.

Originalas: lenkų kalba; pergamento dokumento išmatavimai 78x53 + 6 cm
Lenkijos centrinis senųjų aktų archyvas, Pergamentų archyvas, sign. 8431

PAGRINDINIAI ŠALTINIAI

Akta unji Polski z Litwą, 1385–1791 Wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz, Kraków 1932.

М.О. Коялович, *Дневник Люблинского сейма 1569 г.*, СПб. 1869 [M.O. Kojałowicz, *Dniewnik lublinskogo sejma 1569 r.*, Sankt Petersburg 1869].

A.T. Działyński, *Źródłopisma do dziejów unii Korony Polskiej i W. Księstwa Litewskiego* (cz. II i III), Poznań 1856–1861.

Liublino unijos aktas 2017 m. įrašytas į UNESCO Pasaulio atminties registrą (*Memory of the World International Register*), pagal bendrą Lenkijos, Lietuvos, Latvijos, Baltarusijos ir Ukrainos paraišką. 2015 m. Europos komisija įvertino Liublino uniją ir suteikė Europos paveldo ženklą (*European Heritage Label*) istoriniam dviejų Europos tautų išskirtinės integracijos pavyzdžiui bei demokratinių vertybių vystymosi lūžio momentui.

Viršelio ir titulinio lapo iliustracijos:
Žygimanto Augusto herbas 1571 m., austriškoji heraldika
Mažasis Karūnos antspaudas (1569.07.04)

Naudoti paveikslai ir grafiniai motyvai iš Andrei Alciato kūrinio *Emblemata*, Padua, Petro Paulo Tozzi, 1621, taip pat kitų XVI a. pabaigos manieristinių graviūrų.